

General organizational provisions concerning the set and conduct of forensic veterinary expert examinations in case of animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments

V. Kozachok¹ | I. Yatsenko^{1,2}

Article info

Correspondence Author
I. Yatsenko
E-mail:
yatsenko-1971@ukr.net¹ State University of
Biotechnology,
Alchevsky Str., 44, Kharkiv,
61002, Ukraine² National Scientific Center
"Hon. Prof. M. S. Bokarius
Forensic Science Institute",
8-a Zolochivska Str.,
Kharkiv, Ukraine, 61177,
Ukraine**Citation:** Kozachok, V., & Yatsenko, I. (2025). General organizational provisions concerning the set and conduct of forensic veterinary expert examinations in case of animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments. *Scientific Progress & Innovations*, 28(3), 222–233. doi: 10.31210/spi2025.28.03.34

This paper is structured as follows: grounds and stages for setting forensic veterinary expert examination; the stages of forensic veterinary expert examination (SFVEE) for animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments; the subject of the forensic veterinary examination for animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments; expert tasks of the forensic veterinary expert examination (hereinafter referred to as FVEE) for animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments; the integration of specific veterinary knowledge in the complex forensic expertise on animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments; the objects and subjects of FVEE for animals; implementing FVEE principles; the peculiarities in reporting the results of forensic expert examination for animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments. It is pointed out that, during the FVEE of an injured live animal injured with sharp-pointed objects or a corpse, it is appropriate to identify four interconnected stages: the preliminary stage, the separate stage, the comparative stage, and the synthesizing stage. It is shown that these stages are distinguished by different expert tasks, algorithms, methods, techniques, and equipment. It is demonstrated that the exact defining the FVEE subject and expert tasks for injuries inflicted with sharp-pointed instruments enabled to develop and formulate typical questions that are at the same time expert tasks, as well as to outline the range of factual data that can be established during the forensic expert examination. Depending on the research questions and the study's purpose, the range of FVEE tasks is divided into three groups: identification, diagnostic, and situational. It is reasoned that the complex forensic veterinary and trace expert examination resolves the issues involving the determination of the type or class of the traumatic instrument. The complex forensic veterinary expert examination, as well as the examination of materials, substances, and products, resolves the issues concerning the detection of metallic traces in wounds and the identification of foreign objects, such as glass or metal. The complex expert examination in forensic veterinary and biological analysis deals with the issues related to identifying plant objects removed from wound channels. It is proven that the objects of the FVEE in case of animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments are material and materialized. The subjects are forensic veterinary experts specializing in veterinary investigations (specialty 18.1). Forensic expert activity in this area of expert support for justice is conducted on the basis of the general legal and special principles. It is demonstrated that forensic expert examination results in case of animal injuries inflicted with sharp-pointed instruments are recorded by experts.

Keywords: forensic expert examination, forensic veterinary expert examination, complex forensic expert examinations, criminalistics, animals, injuries, cruelty, sharp-pointed instruments.

Загальні організаційні положення з питань призначення та проведення судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями

В. В. Козачок¹ | І. В. Яценко^{1,2}¹ Державний
біотехнологічний
університет,
м. Харків, Україна² Національний науковий
центр «Інститут судових
експертиз ім. Засл. проф.
М. С. Бокаріуса»
м. Харків, Україна

Робота структурована за такими пунктами: підстави та стадії призначення судово-ветеринарної експертизи (СВЕ); стадії судово-ветеринарних досліджень (СВД) тварин, травмованих гострими знаряддями; предмет СВЕ за ушкоджень тварин гострими предметами; експертні завдання СВД тварин за ушкоджень гострими предметами; інтеграція спеціальних ветеринарних знань в комплексні судово-експертні дослідження за ушкоджень тварин гострими знаряддями; об'єкти й суб'єкти СВД тварин; застосування принципів СВД; особливості оформлення результатів судової експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями. Закцентовано увагу на тому, що у процесі СВД живої підекспертної тварини, травмованої гострими предметами, аналогічно як і трупа тварини, доречно виокремлювати чотири взаємопов'язані стадії: попереднє, роздільне, порівняльне дослідження й синтезуючу стадію. Показано, що вони вирізняються різним характером експертних завдань, застосуванням різних алгоритмів і методів та залученням різних технічних прийомів і обладнання на кожній стадії. Продемонстровано, що точне визначення предмета СВД й експертних завдань за ушкоджень гострими знаряддями дозволило розробити й сформулювати типові питання, які одночасно є і експертними завданнями, а також окреслити коло фактичних даних, які можуть бути установлені під час проведення судової експертизи. Арсенал завдань СВД за характером поставлених питань та мети дослідження підрозділяються на три групи: ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні. Аргументовано, що комплексною судовою ветеринарно-трасологічною експертизою розв'язуються питання щодо визначення виду або роду травмуючого знаряддя, комплексною судово-ветеринарною експертизою та експертизою матеріалів речовин та виробів вирішуються питання щодо вставлення металізації ран, а також визначення скляних та металічних сторонніх предметів; комплексною судовою ветеринарно-біологічною експертизою розв'язуються питання щодо визначення рослинних об'єктів, вилучених із ранових каналів. Доведено, що об'єктами СВЕ тварин, травмованих гострими знаряддями є матеріальні й матеріалізовані, а суб'єктами – судвексперти за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження». Судово-експертна діяльність у цій сфері експертного забезпечення правосуддя здійснюється на основі загальноправових та спеціальних принципів. Показано, що результати судової експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями оформляються висновком експерта.

Ключові слова: судово експертиза, судово-ветеринарна експертиза, комплексні судові експертизи, криміналістика, тварини, травми, жорстоке поводження, гострі знаряддя.**Бібліографічний опис для цитування:** Козачок В. В., Яценко І. В. Загальні організаційні положення з питань призначення та проведення судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями. *Scientific Progress & Innovations*. 2025. № 28 (3). С. 222–233.

Вступ

Судова експертиза цілком та судово-ветеринарна експертиза (СВЕ) зокрема, є найбільш досконалою та відпрацьованою процесуальною формою застосування спеціальних знань та потужним засобом доказування в судочинстві. Важливість її полягає в тому, що висновок експерта є джерелом доказів у суді, а також засобом забезпечення прав людини [1].

Питанням призначення та проведення судових експертиз приділено належну увагу на шпальтах наукових джерел. Особливо акцентується увага на формуванні новітнього теоретичного підґрунтя судово-експертної діяльності та криміналістики в Україні [2] в умовах глобалізації [3], надзвичайних подій, зокрема й воєнного стану [4, 5].

Оскільки висновок експерта часто є найважливішим джерелом доказів у судочинстві, то зволікання із призначенням і проведенням судової експертизи може призвести до втрати речових доказів, затягування досудового розслідування та безрезультативного закриття провадження [6]. Тож вчені Харківської наукової судово-ветеринарної школи розробляють власну теоретичну базу, методологію та праксеологічну концепцію судово-експертного забезпечення судочинства під час досудового розслідування та судового розгляду проваджень (справ), пов'язаних із правопорушеннями, скоєними проти здоров'я і життя тварин, зокрема, за жорстокого поводження з ними, браконьєрства, неналежного надання ветеринарної допомоги тощо [7].

Водночас постали питання виокремлення й обґрунтування особливостей етапів і стадій підготовки матеріалів уповноваженою(-им) особою (органом) для призначення і проведення СВЕ за різних ушкоджень тварин, зокрема й заподіяних гострими знаряддями, адже саме цей етап має наріжне значення для наступного проведення СВД.

Отже, правильне сприйняття суб'єктом призначення судової експертизи процесуального значення етапів підготовки матеріалів для проведення СВЕ тварин за ушкоджень гострими знаряддями необхідне для чіткого й обґрунтованого виокремлення підстав її призначення й проведення, а також правильної реалізації вимог законодавства до цієї процедури.

Питанням організації призначення та проведення судових експертиз аналізували вчені, включно з авторами цієї праці [8]. Безумовно, їхні здобутки сприяли вирішенню багатьох проблем, хоча окремі питання до нині не привернули належної уваги дослідників. Відтак, Т. В. Лоза [9] виокремила проблеми організації судово-експертної діяльності в Україні та окреслила шляхи їх вирішення; М. Г. Щербаковський [10] обґрунтував обов'язкове призначення судових експертиз у кримінальному провадженні; Е. Б. Сімакова-Єфремян [11], Є. І. Макаренко [12], А. М. Лазебний та І. І. Божук [13] деталізували питання призначення та проведення судової експертизи у кримінальному процесі України; Р. Л. Степанюк і В. В. Іонова [14] обмірковували призначення судової молекулярно-генетичної експертизи на стадії досудового

розслідування; Ю. Овчинникова із співав. [15] розробили організаційні, кримінальні, процесуальні та криміналістичні аспекти захисту тварин від жорстокого поводження, і особливо виокремили такий засіб як СВЕ; М. Г. Поліщук [16] студював судову експертизу як форму застосування спеціальних знань у цивільному процесі; О. В. Гладіліна [17] розглядала судово-медичну експертизу під час розслідування умисних убивств, а також питання взаємодії органів досудового розслідування з державними спеціалізованими судово-медичними установами; Ю. Чорноус та Т. Синовська [18] розробили криміналістичну методику розслідування жорстокого поводження з тваринами; С. Є. Гаркуша із співав. [19] свої наукові розвідки присвятили дослідженню особливостей проведення СВЕ загибелі собак та котів від гіпертермії; В. Лемішевський, М. Жила [20] сформулювали алгоритм проведення СВЕ трупа собаки за вогнепальних дробових поранень; Я. Сердюков із співав. запропонували спосіб визначення часу смерті котів за гістологічними змінами в деяких органах [21]; М. В. Скрипка із співав. [22] аналізували судово-експертні елементи складної травми хребта і спинного мозку; Р. Г. Казанцев [23] розробив концептуальні засади СВЕ трупів тварин за їх різних станів та залежно від категорії, роду і виду смерті; Г. І. Коцюмбас із співав. [24] та В. С. Булавина із співав. [25] описали патоморфологічну характеристику та розкрили особливості діагностики отруєння собак ізоніазидом; Зон Г. А., Івановська Л. Б. [26] аналізували специфіку призначення СВЕ в промисловому птахівництві.

Проте відсутність деталізації й аргументації загальних організаційних і методичних положень призначення й проведення СВЕ тварин за ушкоджень їх гострими знаряддями може призвести до помилок обраних алгоритмів проведення СВЕ, необґрунтованої відмови від її проведення; підміни судової експертизи іншими процесуальними діями; постановки на вирішення експертизи питань, що виходять за межі компетенції судового експерта. Тож розробка загальних організаційних положень з питань призначення та проведення СВЕ за ушкоджень тварин гострими знаряддями є актуальною, має теоретичне й практичне значення як в юриспруденції, так і в судово-ветеринарній експертизі.

Мета дослідження

Мета роботи – розробити загальні організаційні положення щодо призначення та проведення СВЕ тварин за ушкоджень гострими знаряддями та розкрити її значення для досудового розслідування й судового розгляду справ щодо правопорушень, скоєних проти життя і здоров'я тварин.

Матеріали і методи

Роботу виконували в умовах Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (м. Харків).

Для досягнення мети роботи під час дослідження використано комплекс взаємопов'язаних загально-наукових, окремих і спеціальних наукових методів, поміж такі: аналіз, синтез, аналогія – для з'ясування категоріального апарату та значення етапів призначення й проведення СВЕ; формально-логічний – для впорядкування алгоритму призначення та проведення СВЕ; системно-структурний – сприяв структуруванню алгоритму призначення і проведення СВЕ; ідеалізація – з метою уявного конструювання етапів і стадій призначення та проведення СВЕ за ушкоджень тварин гострими знаряддями; прогнозування – для можливості передбачення майбутньої структури етапів і стадій призначення та проведення СВЕ; конкретизація – з метою відтворення об'єктивної конкретності етапів і стадій призначення та проведення СВЕ тварин за ушкоджень гострими знаряддями в цілісній системі теоретичного знання;

моделювання – уможливив прогнозування, конструювання й вдосконалення алгоритму призначення й проведення СВЕ; спеціальні – функції яких виконують методи СВД живих тварин і трупів тварин; статистичний – є необхідним для обміркування проблеми на основі проведених анкетувань респондентів з питань, що стосуються узагальнення практики призначення СВЕ.

Результати та їх обговорення

1. Предмет судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями

Украї важливе значення в судово-експертній діяльності має чітке окреслення предмета СВЕ і, зокрема, за ушкоджень гострими предметами (рис. 1).

Рис. 1. Фактичні дані та обставини, що становлять предмет СВЕ за ушкоджень гострими предметами

Відтак, предметом судово-ветеринарного дослідження (СВД) тварини за ушкоджень гострими знаряддями є сукупність фактичних даних та обставин провадження (кримінального або адміністративного), або справи (цивільної або господарської), пов'язаних із визначенням характеру та локалізації ушкодження, механізму його утворення, давності, прижиттєвості або посмертності заподіяння, ступеня тяжкості тілесного ушкодження, каліцтва, причинно-наслідкового зв'язку шляхом проведення всебічного СВД тварини для розв'язання ідентифікаційних, діагностичних та ситуаційних завдань СВЕ.

Продемонстровано, що точне визначення предмета СВД за ушкоджень гострими знаряддями дозволило:

- розробити і сформулювати типові питання, які одночасно є і експертними завданнями, що виносяться на розв'язання судовому експерту та запропонувати внесення їх до Науково-методичних

рекомендацій з питань підготовки і призначення судових експертиз та експертних досліджень [35];

- визначити природу спеціальних знань судового експерта, яка впливає із експертних завдань та предмета судової експертизи;

- проводити СВД лише тих об'єктів, які є носіями інформації у межах експертних завдань та предмета судової експертизи;

- окреслити коло фактичних даних, які можуть бути установлені під час проведення комплексної судової експертизи, шляхом інтеграції спеціальних знань, зокрема, з ветеринарної медицини, біологічної й трасології, матеріалознавства тощо;

- доєднати рекомендації про призначення СВЕ до змісту методик розслідування окремих видів правопорушень щодо тварин, зокрема, жорстоке поводження з тваринами, незаконне полювання тощо;

- розробити експертну методику СВД тварин за ушкоджень гострими знаряддями з метою розв'язання типових експертних завдань;

- організувати ефективне проведення СВД живих тварин і трупів тварин з ушкодженнями гострими знаряддями у спеціалізованих експертних установах;
- визначити перспективні напрями науково-дослідної роботи у сфері СВЕ тварин з ушкодженнями гострими знаряддями.

2. Експертні завдання СВД тварин за ушкодження гострими знаряддями

Українською важливо зазначити, що чітке виокремлення експертного завдання має важливе науково-теоретичне і прикладне значення для організаційного забезпечення судової експертизи, оскільки воно реалізується у питаннях, поставлених суб'єктом досудового розслідування або судового слідства для розв'язання судовим експертом та сприяє вирішенню актуальних проблем експертного забезпечення правосуддя у зазначеній сфері діяльності. Це обґрунтовується тим, що експертне завдання, яке необхідно розв'язати судетексперту на основі спеціальних знань шляхом застосування наявних в нього засобів та методів є підставою для проведення конкретної СВЕ, яка націлена на виявлення саме фактичних даних, які можуть підтвердити або спростувати факти, що мають значення для розслідування правопорушень. Окрім того, експертне завдання значною мірою зумовлює вибір методик і методів його розв'язання.

Наукові розвідки в цій сфері експертної діяльності показали, що арсенал завдань СВД за характером поставлених питань та цілей підрозділяються на три групи: ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні [36].

Завдання СВД тісно пов'язані із предметом СВЕ, адже для констатації факту розладу здоров'я тварини або настання їх смерті від ушкодження гострими знаряддями необхідно застосувати спеціальні ветеринарні знання. Тож метою *експертної ідентифікації* є встановлення тотожності шуканого об'єкта і об'єкта, що перевіряється, тобто встановлення того, що це один і той же об'єкт, проте знаходяться у різному стані. Відтак, в судово-ветеринарній практиці авторів цієї наукової роботи була експертна потреба встановити належність окремих фрагментів скла, зокрема, вилученого із колото-різаної рани собаки, виявленого на передбачуваному місці події [37].

Таким чином, ідентифікація цілого об'єкта за окремими частинами цього ж цілого, дає можливість деталізувати зв'язок між правопорушенням і фактом утворення слідів, тобто залежність різних, але взаємопов'язаних між собою подій, а також причетність особи до вчинення правопорушення.

Діагностичні завдання в СВЕ полягають у розпізнанні стану тварини, травмованої гострими знаряддями, зокрема:

- констатації характеру ушкодження з ветеринарної точки зору (колоте, різане, колото-різане, пиляне, рубане) та його локалізації в тілі тварини;
- небезпечності ушкодження для життя в момент їх заподіяння;
- характеру ушкодження екстер'єру тварини,

його виправності або невивправності та знівечення або незнівечення;

- визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (тяжкого, середнього або легкого),
- встановлення каліцтва та визначення ступеня обмеження життєдіяльності тварини у зв'язку з каліцтвом;
- визначення причини смерті;
- визначення давності утворення ушкодження за характером і морфологічними особливостями ушкодження, заподіяних гострими знаряддями;
- з'ясування послідовності заподіяння ушкоджень;
- чи могли виявлені ушкодження утворитися самостійно, без стороннього втручання;
- виду знаряддя травми за характером ушкодження тіла тварини;
- наслідків для здоров'я тварини кожного із заподіяних ушкоджень;
- заподіяння тварині тілесних ушкоджень гострими знаряддями внаслідок дефектності надання ветеринарної допомоги;
- визначення причинно-наслідкового зв'язку між заподіяними тварині тілесними ушкодженнями і розладом її здоров'я;

– виявлення слідів на тілі живої тварини або трупа тварини, які вказують на заподіяння фізичного болю та мучення;

– аргументація впливу тривалого позбавлення тварини тепла, корму, пиття, утримання в умовах, шкідливих для здоров'я на стан її здоров'я.

Розглянемо ці аргументи на конкретному прикладі. Відтак, якщо на тілі підекспертної тварини виявлено рану, в рановому каналі якої відсутні тканинні перегородки, а крововилив виражений як в рані, так і навколо неї, проте із значною кровоточивістю, рівними й неосадненими краями, гострими кінцями, її довжина більша за глибину, вона зає, рановий отвір ветереноподібної або півмісяцевої форми, а під час зведення країв рана набуває лінійної форми, з рани спостерігається значна кровотеча, то така рана утворилася від дії гострого травмуючого знаряддя, зокрема ріжучого.

Особливостями *ситуаційних завдань* СВЕ за ушкоджень тварин гострими знаряддями є таке:

- виявлення деталей правопорушення, які становлять механізм події;
- встановлення механізму ушкодження тварини в конкретній ситуації за слідами, що відобразилися в її тілі, до прикладу: розрізування від дії ріжучого знаряддя травми, розруб від дії рубуючого знаряддя тощо;
- відновлення об'єктивної сторони події правопорушення в динаміці за станом об'єктів, забезпечуючи, таким чином, відтворення речової обстановки події, що розслідується.

Як ми вже раніше зауважували, ситуаційні завдання, як правило, розв'язуються шляхом проведення комплексного дослідження.

Тож розв'язання ситуаційних завдань відображає динаміку події правопорушення. Важливо зауважити, що діагностичні й ситуаційні завдання судової

експертизи тварин за ушкоджень гострими знаряддями хоча і є самостійними, проте взаємопов'язані між собою та вирішуються стадійно: підготовче, роздільне, порівняльне, синтезуюче дослідження.

Для розв'язання ситуаційних експертних завдань проводяться дослідження з відтворення обстановки й обставин події правопорушення, зокрема, встановлення факту контактної взаємодії за характером та морфологічними особливостями ушкодження на тілі тварини шляхом інтеграції спеціальних знань з ветеринарної медицини, біології, трасології, балістики, матеріалознавства тощо, тобто під час проведення комплексної судової ветеринарно-трасологічної експертизи, комплексної судової ветеринарно-балістичної експертизи, наприклад, за ушкодження колюче-ріжучим знаряддям тощо.

Отже, встановлення судвекспертом специфічних ознак ушкоджень на тілі тварини дає можливість суб'єкту розслідування правопорушення відтворити досліджувану подію, конкретні обставини та умови утворення цих ушкоджень, тобто за індивідуальною подією прогнозується й реконструюються механізм загальної події правопорушення. До прикладу: якщо від заподіяного тварині тяжкого тілесного ушкодження розвилось каліцтво, судвексперт має визначити його причину, а це, своєю чергою, вимагає розв'язання певних підзавдань діагностичного характеру: встановлення характеру, локалізації, кількості, ступеня тяжкості, послідовності, давності утворення ушкоджень тощо. Далі для розв'язання ситуаційних експертного завдання з'ясовується механізм і здійснюється реконструкція події правопорушення за якої було заподіяне ушкодження тварині, наслідком чого стало каліцтво.

Чітке виокремлення предмета та завдань СВД дає змогу суб'єктові призначення СВЕ живої тварини сформулювати питання та поставити їх на вирішення СВЕ, зокрема:

1) до якого виду і класу належить тварина, надана на дослідження? Чи є тварина хребетною? Які її фізіологічні особливості?

2) яким є характер ушкоджень, виявлених у тварини, та яка їх локалізація, послідовність (черговість) заподіяння?

3) який механізм утворення тілесних ушкоджень, виявлених у тварини?

4) до яких наслідків для здоров'я тварини призвело кожне із спричинених ушкоджень, і якими є наслідки в їх сукупності?

5) який ступінь тяжкості кожного із ушкоджень?

6) чи призвели ушкодження, заподіяні тварині, до її каліцтва? Якщо так, то вкажіть вид каліцтва та який ступінь обмеження життєдіяльності тварини?

7) яка давність утворення ушкоджень, заподіяних тварині?

8) чи могла тварина отримати тілесні ушкодження самостійно, без стороннього втручання?

9) чи можна за характером ушкодження тварини встановити, яким видом знаряддя воно спричинене? *(вирішується комплексною судовою ветеринарно-трасологічною чи ветеринарно-*

балістичною експертизою).

10) чи існує причинно-наслідковий зв'язок між заподіяними тварині тілесними ушкодженнями за встановлених обставин і розладом її здоров'я?

11) чи є на тілі тварини сліди, які вказують на спричинення мучення, заподіяння їй фізичного болю і страждань?

12) чи вплинуло і як саме ушкодження, виявлене в тварини, на термін втрати нею загальногосподарського чи спеціального використання або повноцінного існування в навколишньому середовищі дикої чи безпритульної тварини?

13) чи вплинули дії, пов'язані з тривалим позбавленням тварини тепла, годівлі, пиття, а також утримання в умовах, шкідливих для здоров'я та життя, на стан її здоров'я і життя та як саме?

Суб'єкт призначення судової експертизи в постанові (ухвалі) для вирішення ідентифікаційних та діагностичних питань, що стосуються сторонніх предметів, вилучених із ран живої тварини чи трупа тварини (осколки скла, об'єкти рослинного походження тощо), додатково до основного переліку питань, можуть поставити ще такі уточнюючі питання:

- чи виявлені в тілі тварини сторонні предмети. Якщо так, то яка їх природа?

- до якого різновиду предметів належать його фрагменти, вилучені з м'яких тканин живої тварини (трупа) та фрагменти предмета, вилученого на місці події правопорушення під час огляду?

- який хімічний склад предметів, вилучених із м'яких тканин живої тварини (трупа) та предметів, виявлених під час огляду місця події правопорушення?

- яка будова предметів, вилучених із м'яких тканин живої тварини (трупа) та предметів, виявлених під час огляду місця події правопорушення?

- чи мають фрагменти предмета, вилучені із м'яких тканин тіла живої тварини (трупа), спільну родову (групову) належність із фрагментами предмета, вилученого під час огляду місця події правопорушення? [37].

Перелік зазначених питань не є вичерпним, він може бути доповнений, залежно від конкретних обставин в межах предмета експертного дослідження, проте, чим точніша й повніша об'єктивна ветеринарна характеристика ушкоджень тварини, тим вона досконаліша й корисніша для органу чи особи, яка призначила експертизу або залучила експерта.

3. Підстави та стадії призначення СВЕ

Призначення СВЕ на стадії досудового розслідування є процесуальною дією уповноваженої особи (прокурора, слідчого, дізнавача), слідчого судді, а на стадії судового слідства – суду, для з'ясування фактичних даних та обставин правопорушення, зокрема й жорстокого поводження з тваринами, на основі застосування спеціальних ветеринарних знань. У кримінальному процесі призначається й проводиться СВЕ виключно після відкриття кримінального провадження та складання уповноваженою особою

або судом процесуального документа про її призначення за таких підстав: наявність клопотань учасників кримінального процесу, норми законодавства про обов'язковість призначення судової експертизи, рекомендації криміналістичної методики з розслідування жорстокого поводження з тваринами [27], а в інших видах судочинства – після укладання договору із приватним судетекспертом або спеціалізованою експертною установою за письмовим зверненням особи (п. 1.8 розд. I Інструкції 53/3 [28]) або за ухвалою суду, якщо СВЕ призначив суд (ст. 103–104 ЦПК [29]).

Підставою для призначення СВЕ є обґрунтована потреба у застосуванні спеціальних ветеринарних знань, оскільки іншими засобами встановити фактичні дані та обставини правопорушення неможливо.

Процесуальні відносини між суб'єктами призначення й проведення СВЕ розпочинаються з моменту складання постанови/ухвали про її призначення.

На етапі призначення СВЕ уповноважена особа або слідчий суддя:

- ухвалює рішення про обґрунтовану необхідність її призначення;
- виокремлює й обґрунтовує предмет та категорію судової експертизи (первинна, додаткова, повторна, комісійна, комплексна);
- окреслює питання, які одночасно є експертними завданнями, що мають бути поставлені на розв'язання СВЕ;
- готує вихідні дані, отримує об'єкти експертизи;
- обирає експертну установу для проведення СВЕ;
- виносить/постановляє процесуальний документ про призначення СВЕ (постанову або ухвалу);
- скеровує такий документ разом з об'єктами дослідження та матеріалами провадження (кримінального або адміністративного) або справи (цивільної, господарської) до експертної установи (нині поміж державних установ судових експертиз

СВЕ проводиться лише в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України).

Суб'єктом призначення СВЕ може бути призначена первинна, додаткова, повторна експертиза. Тож *первинною СВЕ* є така, коли об'єкт досліджується вперше (абз. 2 п. 1.2.13 Інструкції 53/3 [28]). *Додаткова СВЕ* призначається та проводиться з метою розв'язання додаткових (нових) питань щодо тих же об'єктів, які досліджувались первинною судовою експертизою, дослідження додаткових матеріалів, які не досліджувались під час проведення первинної СВЕ. Додаткова СВЕ доручається тому самому експерту, який проводив первинну експертизу, або іншому експерту (абз. 3 п. 1.2.13 Інструкції 53/3 [28]).

Повторна СВЕ призначається для дослідження тих самих об'єктів і розв'язання тих самих питань, що й під час проведення первинної (попередньої) СВЕ, проте іншому судовому експерту (абз. 4 п. 1.2.13 Інструкції 53/3 [28]). Підставами для призначення повторної СВЕ є: визнання доказів, які лежать в основі первинної СВЕ недопустимими, недостовірними, суттєве порушення порядку проведення первинної СВЕ, неповнота первинної СВЕ, ненадання судовим експертом у висновку первинної експертизи вичерпних відповідей на всі поставлені питання, не дослідження усіх наданих об'єктів, а усунення всіх виявлених недоліків первинної СВЕ іншим шляхом, аніж проведення повторної СВЕ неможливо.

4. Стадії СВД тварин, травмованих гострими знаряддями

У процесі СВД живої підекспертної тварини, травмованої гострими предметами, аналогічно як і трупа тварини, доречно виокремлювати чотири взаємопов'язані стадії (рис. 2).

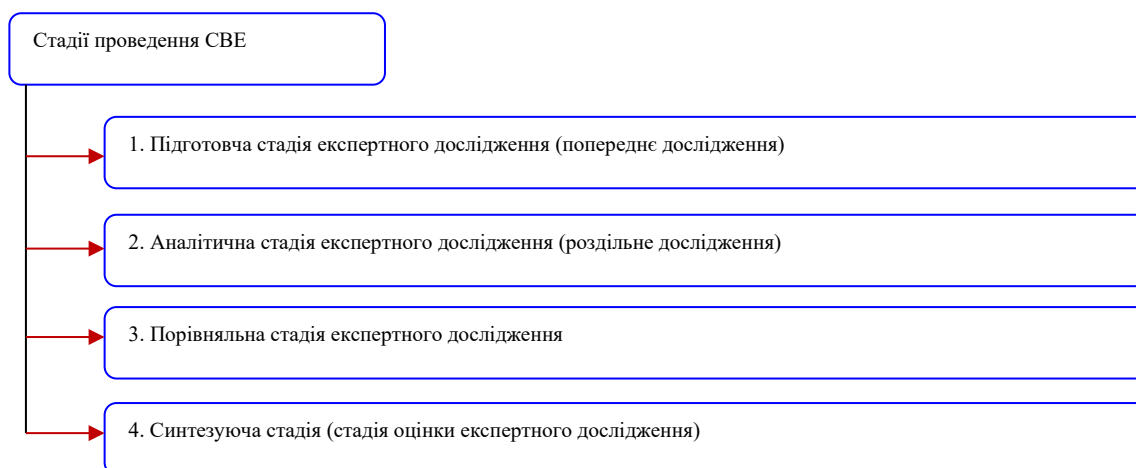

Рис. 2. Стадії проведення СВЕ

Схарактеризуємо ці стадії.

На *першій (підготовчій) стадії* експертного дослідження судетексперт:

- ознайомлюється із змістом процесуального документа (постановою/ухвалою) про призначення СВЕ;

– з'ясовує категорію справи, за якою призначена СВЕ та її номер;

– встановлює перелік об'єктів, що підлягають дослідженню;

– вивчає відомості про надані матеріали;

– уточнює спосіб доставки об'єктів дослідження;

– аналізує відповідність матеріалів та об'єктів, що надійшли на СВД, матеріалам, зазначеним в постанові/ухвалі;

– вивчає перелік питань, які поставлені на розв'язання СВЕ;

– визначає предмет конкретної СВЕ, експертні завдання, які необхідно розв'язання судовому експертові(-ам) в процесі СВД та встановлює зв'язок об'єкта з предметом СВЕ;

– вивчає висновки експертів за результатами проведених додаткових або повторних експертиз, якщо такі є в матеріалах провадження (справи);

– з'ясовує, чи є у матеріалах провадження (справи) дані, які надають можливість застосувати право експерта на експертну ініціативу;

– направляє клопотання суб'єктові призначення СВЕ про надання додаткових матеріалів (вихідних даних) (за обґрунтованої необхідності);

– добирає нормативно-правові акти, методики та спеціальні джерела, якими послуговуватиметься під час проведення СВЕ;

– складає алгоритм розв'язання поставлених перед ним експертних завдань.

На **другій (аналітичній) стадії** експертного дослідження судвексперт проводить:

– аналіз реєстраційних та анамнестичних даних підекспертної тварини;

– дослідження й аналіз ветеринарних та інших документів, що містяться у матеріалах провадження (справи), проведення клінічного СВД живої тварини [30] або патоморфологічного судово-ветеринарного дослідження трупа тварини, відповідно до загально-прийнятих алгоритмів [31], проте особливу увагу акцентують на логічний і повний опис *Status localis* самих ранових ушкоджень, заподіяних гострими знаряддями, порядок якого запропонували І. Яценко та В. Козачок [32];

– застосування візуалізаційних, інструментальних, лабораторних досліджень.

На **третьій (порівняльній) стадії** експертного дослідження тварини, травмованої гострими знаряддями, судвексперт порівнює отримані результати СВД із загальноприйнятими показниками фізіологічної норми підекспертної тварини, проводить їх аналіз.

На цій стадії здійснюється судово-ветеринарне визначення:

– механізму утворення ушкодження;

– виду знаряддя, яким спричинене ушкодження (це питання вирішується комплексною судовою ветеринарно-трасологічною чи ветеринарно-балістичною експертизою тощо: в цьому комплексі судвексперт здійснює судово-ветеринарне клінічне дослідження живої тварини або патоморфологічне дослідження трупа тварини, а експерт-трасолог – за характером і

морфологічними особливостями ушкодження встановлює знаряддя травми);

– ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, внаслідок ушкодження гострими знаряддями, відповідно до методичних рекомендацій [33];

– каліцтва тварини, відповідно до судово-експертної методики [34];

– ступінь обмеження життєдіяльності тварини внаслідок каліцтва;

– давності заподіяння ушкодження;

– прижиттєвості чи посмертності його утворення;

– самотійно чи за стороннього втручання тварина могла отримати тілесні ушкодження;

– наслідки ушкодження для здоров'я тварини;

– сліди на тілі тварини (ушкодження), які вказують на фізичний біль і страждання;

– встановлюється судово-ветеринарний діагноз.

На **четвертій (синтезуючій) стадії** судвексперт здійснює узагальнення та дає експертну оцінку отриманих даних в їх єдності й взаємозв'язку, зводить в єдине ціле дані, здобуті аналізом, а також обґрунтовує висновки з поставлених на вирішення СВЕ питань.

На цій стадії здійснюється:

– обґрунтовується причинно-наслідковий зв'язок між заподіяними тварині тілесними ушкодженнями за встановлених обставин і розладом її здоров'я;

– аргументується вплив ушкодження на термін втрати твариною загальногосподарського або спеціального використання, або повноцінного існування в навколишньому середовищі дикої чи безпритульної тварини;

– вплив дії, пов'язаної з тривалим позбавленням тварини тепла, годівлі, пиття, а також утримання в шкідливих умовах на стан її здоров'я і життя.

Під час проведення СВЕ вибір певних методик (методів) дослідження є компетенцією судово-ветеринарного експерта, відповідно до абз. 2 п. 1.4 Інструкції № 53/3 [28].

5. Інтеграція спеціальних ветеринарних знань в комісійні та комплексні судово-експертні дослідження за ушкоджень тварин гострими знаряддями

Процесуальним законодавством України передбачена можливість проведення судової експертизи, зокрема й СВЕ, декількома судовими експертами, тобто комісійної та комплексної. Тож *комісійна СВЕ* проводиться у разі складних, багатооб'єктних, експертиз, якщо дослідження призводить до втрати або суттєвих змін об'єкта (в СВЕ – це розтин трупа тварини), що повністю або частково унеможливує проведення повторної СВЕ. Крім того, зазначимо, що проведення СВЕ є технологічно складною процедурою, яка передбачає виконання розтину трупа або клінічне дослідження живої тварини та одночасної фото- або відеофіксації окремих елементів дослідження, протоколювання процесу дослідження, відбір від тварин зразків біологічного матеріалу для лабораторних досліджень, їх пакування та маркування.

Констатуємо, що комісійна СВЕ, зокрема й експертиза тварин, травмованих гострими знаряддями, проводиться не меш як двома судовими експертами, які мають однакову компетенцію в одній галузі знань (в СВЕ – в галузі ветеринарної медицини), володіють однаковими спеціальними знаннями (в СВЕ – ветеринарними), дають спільний висновок за результатами сумісно проведеної СВЕ.

Украй важливо зазначити, що останнім часом все частіше виникає необхідність в призначенні та проведенні комплексних судових експертиз в які інтегровані спеціальні ветеринарні знання, до прикладу: комплексної судової ветеринарно-трасологічної, комплексної судової ветеринарно-балістичної, комплексної судової ветеринарно-біологічної, комплексної судово-ветеринарної експертизи та експертизи матеріалів речовин та виробів тощо. Для проведення комплексних судово-експертних досліджень застосовуються спеціальні знання в різних галузях знань (до прикладу: ветеринарної медицини, біології, трасології, балістики, матеріалознавства тощо).

Проведення комплексних судових експертиз тварин, травмованих гострими знаряддями, на практиці має переваги, адже одночасно можна врахувати кілька ознак, пов'язаних з ушкодженнями, обґрунтовано поставити питання на вирішення експертизи, окреслити коло методів експертного дослідження, отримати максимальну повноту відповідей у заключних висновках експертів різних експертних спеціальностей: судово-ветеринарного експерта і експерта-трасолога, судового експерта з дослідження матеріалів, речовин і виробів тощо), компетентних у своїй сфері судової експертизи. До прикладу: для виявлення в рані тварини сторонніх предметів необхідно застосувати спеціальні ветеринарні знання (проведення клінічного дослідження травмованої тварини або розтину трупа, застосування променевої, ультрасонографічної діагностики для їх виявлення, вилучення з організму тощо) та інші спеціальні знання: біологічні (якщо стороннім предметом рані є об'єкт рослинного походження), знання в галузі матеріалів, речовин та виробів (якщо стороннім предметом є скло, метал) тощо.

Про пріоритетність комплексних судових експертиз наголошує і Е. Б. Сімакова-Єфремян [38]. Тож комплексною судовою ветеринарно-трасологічною експертизою розв'язуються питання щодо визначення виду або роду травмуючого знаряддя, комплексною судово-ветеринарною експертизою та експертизою матеріалів речовин та виробів вирішуються питання щодо вставлення металізації ран, а також скляних та металічних сторонніх предметів, вилучених із ранових каналів; комплексною судовою ветеринарно-біологічною експертизою розв'язуються питання щодо визначення рослинних об'єктів, вилучених із ранових каналів.

6. Об'єкти й суб'єкти СВД тварин за ушкоджень гострими знаряддями

Об'єктами СВЕ є матеріальні й матеріалізовані. До матеріальних об'єктів належать живі тварини та

труп тварин, зокрема й постраждалі від ушкоджень гострим знаряддями. Крім того, до матеріальних об'єктів комплексних судових експертиз належать власне гострі знаряддя (ніж кухонний, шило, викрутка, кинджал, сокира, цвях, багнет, ножиці, осколки скла, металічні осколки, гострі об'єкти рослинного походження тощо).

Матеріалізованими об'єктами є матеріали провадження (справи), поміж яких: історія хвороби тварини, амбулаторна карта хворої тварини, результати лабораторних досліджень біологічних середовищ організму тварини, результати візуалізаційних досліджень (протокол рентгенографії, ультрасонографії, магнітно-резонансної або комп'ютерної томографії, фіброгастродуоденоскопії) тощо [39].

Суб'єктами проведення СВЕ тварини є лікарі ветеринарної медицини, що мають кваліфікацію судветексперта за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження». У разі відсутності такого експерта, СВЕ тварини може бути проведена будь-яким лікарем ветеринарної медицини, компетентним у цій сфері ветеринарної діяльності, проте такі спеціалісти можуть визначити локалізацію й характер ушкоджень, але вони обмежені в певних своїх повноваженнях, зокрема, не можуть визначати ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, каліцтва тварин тощо, що є виключною прерогативою атестованих судово-ветеринарних експертів.

СВЕ живої тварини має бути призначена уповноваженою особою або органом якомога швидше після заподіяння тварині ушкодження, адже затягування з проведенням СВЕ призводить до загоювання ушкоджень, отже, втрату ознак за допомогою яких можна визначити їх форму, характер, механізм утворення, давність виникнення тощо.

7. Застосування принципів СВД за ушкоджень тварин гострими знаряддями

Під час СВД живих тварин або трупів тварин, зокрема й травмованих гострими знаряддями, в основу мають бути покладені основоположні засади (принципи), сформульовані І. В. Яценком [40], зокрема: принципи верховенства права й законності, системності, всебічності, повноти дослідження, науковості, допустимості застосування методів, засобів і способів досліджень; щонайбільшого збереження об'єктів; неупередженості; компетентності, атестації, методологічної самостійності судветексперта; об'єктивності, обґрунтованості, достовірності, правильності та правдивості висновку експерта). Важливість дотримання зазначених принципів необхідне для визнання висновку судового експерта допустимим доказом, тобто таким, який одержаний законним шляхом і який можна використовувати в судочинстві для підтвердження або спростування фактів, що мають значення для провадження (справи), прийняття процесуальних рішень, можливості посилення слідчого, прокурора, дізнавача під час укладання обвинувального акту, а суду – під час ухвалення судового рішення.

Максимальне збереження об'єктів (зокрема, трупів тварин з ушкодженнями гострими знаряддями) є одним із фундаментальних принципів судової експертизи: об'єкти дослідження дозволяється пошкодити або витратити лише тією мірою, якою це необхідно для повного проведення дослідження за наявності письмового дозволу особи (органу), яка(який) призначила(в) СВЕ (п. 3 ч. 5 ст. 69 КПК [41], ч. 3 ст. 108 ЦПК [29], ст. 5 профільного Закону [42], абз. 7 п. 2.2 розд. II та абз. 1,2 п. 4.11 розд. IV Інструкції [28] та ін.).

8. Особливості оформлення результатів судової експертизи за ушкоджень тварин гострими знаряддями

За результатами проведеної СВЕ судветекспертом складається висновок експерта, відповідно до процесуального законодавства України, профільного Закону [42] та Інструкції [28]. Хоча нині вже є розроблені способи складання висновку експертів щодо живих тварин та трупів тварин, проте особливості досі не виокремлені особливості та не зроблені акценти на складанні таких висновків за результатами проведеної СВЕ тварин з ушкодженнями гострими знаряддями травми, що породжує як теоретичні, так і практичні проблеми та буде предметом наших наступних наукових досліджень.

Зауважимо, що у разі ненадання для проведення СВЕ об'єкта дослідження, судветексперт складає Повідомлення про неможливість надання висновку, відповідно до п. 4.20 Інструкції [28].

9. Результати анкетування респондентів

З метою з'ясування обізнаності суб'єктів призначення та проведення СВЕ, особливо тварин з ушкодженнями гострими знаряддями, автори цієї наукової роботи провели опитування відповідних респондентів. Тож аналізом опитування респондентів (суддів (n=50), слідчих (n=100), дізнавачів (n=30), адвокатів (n=30), судово-ветеринарних експертів (n=4)), зібраних протягом 2023–2025 років, свідчать, що всі респонденти брали участь в розслідуванні правопорушень, скоєних проти здоров'я і життя тварин, а також призначали СВЕ травмованих тварин під час своєї професійної діяльності, поміж них: судді 40 (80 %), слідчі – 95 (95 %), дізнавачі – 15 (50 %), прокурори – 14 (56 %), адвокати – 24 (80 %).

Акцентуємо увагу, що в опитаних респондентів виникала необхідність проведення СВЕ тварин, які мали тілесні ушкодження гострими знаряддями: судді – 19 (48 %), слідчі 38 (40 %), дізнавачі – 6 (40 %), прокурори – 3 (21 %), суд за клопотанням адвокатів – 10 (42 %).

Дані про необхідність призначення СВЕ за ушкоджень тварин ріжучими знаряддями були відображені в анкетах 11 (58 %) суддів, 18 (47 %) слідчих, 3 (43 %) дізнавачів, 2 (50 %) прокурорів, 7 (70 %) адвокатів; колючими знаряддями були відображені в анкетах 1 (5 %) суддів, 11 (29 %) слідчих, 2 (33 %) дізнавачів, 1 (33 %) прокурорів,

4 (40 %) адвокатів; пиляючими знаряддями були відображені в 11 (22 %) суддів, 8 (8 %) слідчих, 1 (3 %) дізнавачів, 5 (20 %) прокурорів, 7 (23 %) адвокатів; ушкодження пиляючими знаряддями були відображені в анкетах 3 (16 %) суддів, 5 (13 %) слідчих, у дізнавачів, прокурорів, адвокатів не було необхідності призначати СВЕ; ушкодження рубаючими знаряддями були відображені в анкетах 4 (21 %) суддів, 4 (11 %) слідчих, 1 (17 %) дізнавачів, 3 (30 %) адвокатів, проте у прокурорів не було необхідності у призначенні СВЕ.

Із анкет опитуваних відомо, що призначені СВЕ стосувались тварин, які були об'єктами скоєння правопорушення жорстокого поводження з тваринами (ст. 299 КК України) та перебували в провадженні: суддів – 16 (84 %), слідчих – 30 (79 %), прокурорів – 4 (100 %), адвокатів – 10 (100 %), дізнавачі не проводять розслідування злочину жорстокого поводження з тваринами, тому й СВЕ не призначали.

Також із анкет респондентів відомо, що призначені СВЕ стосувались тварин, які були об'єктами скоєння злочину незаконного полювання (ст. 248 КК України) та перебували в провадженні суддів – 2 (11 %), слідчих – 7 (18 %), дізнавачів – 7 (100 %), проте опитувані прокурори не проводили досудового розслідування браконьєрства, оскільки воно є кримінальним проступком, отже, є прерогативою розслідування дізнавачів.

Акцентуємо увагу, що про призначення СВЕ за дефектів надання ветеринарної допомоги зауважили такі респонденти: судді – 1 (5 %), слідчі – 1 (3 %); дізнавачі, прокурори, адвокати не були причетні до призначення СВЕ.

Одночасно більшості опитуваних респондентів приходилося призначати СВЕ за ушкоджень тварин гострими предметами, коли об'єктами дослідження були не живі тварини, а трупи тварин: судді – 13 (68 %), слідчі – 26 (68 %), прокурори – 3 (100 %), суд за клопотанням адвокатів – 2 (20 %). У провадженні дізнавачів об'єктами призначення СВЕ були виключно живі тварини – 6 (100 %).

На запитання анкети «чи звертались ви за консультативною допомогою судово-ветеринарних експертів під час укладання постанови/ухвали про призначення СВЕ?» респонденти відповіли так: у суддів не було такої необхідності, слідчі – 35 (35 %), дізнавачі – 12 (40 %), прокурори – 9 (96 %), суд за клопотанням адвокатів – 9 (30 %).

Респонденти також зазначили в анкетах, що вони не обізнані про можливості комплексних судових експертиз для розв'язання експертних завдань щодо ушкоджень тварин гострими знаряддями, а також в них немає досвіду призначення комплексних судових експертиз під час розслідування злочинів або судового розгляду справ щодо правопорушень, скоєних проти здоров'я і життя тварин. Тож виникає необхідність у підвищенні обізнаності суб'єктів призначення СВЕ, травмованих гострими знаряддями.

Проведеним анкетуванням судово-ветеринарних експертів (n=4) щодо застосування ними спеціальних ветеринарних знань під час професійної діяльності

встановлено, що всі вони мають достатній досвід проведення на професійній основі СВЕ, зокрема й тварин, травмованих гострими знаряддями (різючими, колючими, пиляючими, рубаючими) за жорстокого поводження з тваринами, браконьєрства; дефектів надання ветеринарної допомоги (1 (25 %)), з-поміж об'єктів дослідження були як живі тварини, так і трупи тварин. До того ж, всі респонденти-судово-ветеринарні експерти повідомили, що вони обізнані про можливість комплексних судових експертиз для розв'язання експертних завдань щодо ушкодження тварин гострими знаряддями, проте лише 2 експерта (50 %) проводили комплексні судові експертизи під час власної судово-експертної практики.

Всі опитувані респонденти одностайні в тому, що є необхідність розвивати судово-ветеринарну травматологію як напрям судово-ветеринарної діяльності. Також вони зазначають, що та кількість атестованих судово-ветеринарних експертів в Україні (наразі їх 5) недостатня для задоволення потреб правосуддя в СВЕ. До того ж всі респонденти категорично стверджують про обов'язковість призначення СВЕ травмованих тварин, а також доцільність доповнення переліку питань, які можуть бути поставлені на розв'язання судово-ветеринарному експерту в «Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень».

Отже, узагальнивши думки респондентів, автори цієї роботи дійшли висновку, про актуальність і перспективність судово-ветеринарного дослідження тварин з ушкодженнями гострими знаряддями, яке потребує як теоретичного і експериментального, так і практичного обґрунтування експертних процедур.

Висновки

1. Обґрунтовано, що наявність розроблених загальних організаційних положень з питань призначення та проведення СВЕ за ушкодження тварин, зокрема й гострими знаряддями, сприятиме дотриманню суб'єктами призначення експертизи та судово-ветеринарними експертами законності процедур під час виконання покладених на них завдань.

2. Аргументовано, що під час призначення СВЕ організаційна роль належить органу досудового розслідування (слідчому судді, слідчому, прокурору, дізнавачу), а під час судового розгляду справи – суду.

3. Акцентовано увагу на тому, що на етапах призначення та проведення СВЕ суб'єкт її призначення та судово-ветеринарний експерт діють узгоджено, виключно в межах їх компетенцій, що припускає самостійність експерта у виборі алгоритмів та методик дослідження, безпосереднього проведення експертизи й укладання висновку експерта.

4. Доведено, що недотримання хоча б одного із принципів судово-ветеринарної діяльності призводить до можливого визнання висновку судового експерта недопустимим доказом у провадженні

(справі), унеможливлення використання його у судочинстві для прийняття процесуальних рішень, на нього не може посилається слідчий, прокурор чи дізнавач під час укладання обвинувального акту, а суд – під час ухвалення судового рішення.

5. Констатовано, що завдання СВЕ мають тісний зв'язок із предметом експертного дослідження, адже предмет відображається у питаннях, які уповноважена особа чи орган ставлять на вирішення судовому експертові. Їх доцільно розподіляти на ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні. Їх виокремлення під час СВЕ тварин, ушкоджених гострими предметами, та окреслення чітких шляхів їх вирішення дозволять обґрунтовано здійснити СВД та криміналістичне оцінювання ознак як на кожній стадії експертного дослідження, так і у синтезуючому розділі висновку експерта, а також надати правильні й обґрунтовані заключні висновки.

6. Наголошено, що під час проведення СВЕ тварин, травмованих гострими знаряддями, експертні завдання можуть вирішуватись у формі однорідної експертизи на основі спеціальних ветеринарних знань або комплексної експертизи – із застосуванням спеціальних знань у різних галузях науки, зокрема: біології (комплексна судова ветеринарно-біологічна експертиза), трасології (комплексна судова ветеринарно-трасологічна експертиза), балістика (комплексна судова ветеринарно-балістична експертиза) тощо. Не можуть бути поставлені на вирішення СВЕ питання правового характеру.

7. Запропоновані загальні організаційні положення з питань призначення та проведення СВЕ за ушкодження тварин гострими знаряддями стануть основою створення нової судово-експертної методики, яка після її апробації та рекомендації до впровадження може бути внесена до Державного реєстру методик проведення судових експертиз, що значно підвищить ефективність судово-експертної діяльності вцілому.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому плануємо зосередитись на розробці та обґрунтуванні ознак судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, заподіяних тваринам гострими знаряддями.

Конфлікт інтересів

Автори стверджують про відсутність конфлікту інтересів щодо їхнього викладу та результатів досліджень.

References

1. Kliuiev, O. (2019). Improvement of forensic support: theoretical, legal and organizational aspects. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 19 (1), 102–117. <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.08>
2. Uhrovetskyi, O. P., & Malanchak, V. Ye. (2018). Napriamky formuvannia suchasnoho teoretychnoho pidgruntia sudovo-ekspertnoi diialnosti v Ukraini. *Sudova ekspertyza: suchasnist ta maibutnie: zbirnyk materialiv kruhloho stolu* (Lviv, 25.01.2018). (pp. 132–135) Lviv [in Ukrainian]

3. Kipouras, P., & Ovsianynkova, I. (2021). Forensic science activity in globalization context. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 25 (3), 169–184. <https://doi.org/10.32353/khrife.3.2021.12>
4. Lytvynenko, D. O., & Shulzhenko, A. V. (2024). Judicial examination is during martial law. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 8, 419–422. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/98>
5. Shevchuk, V. M. (2022). Zavdannia kryminalistyky v umovakh voiennoho stanu. *Pravovi vyklyky suchasnosti: zakonodavche reahuvannia na heopolitychni y istorychni problemy: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi onlain konferentsii (Chernivtsi, 6 hrudnia 2022 roku)*. (pp. 221–223). Chernivtsi [in Ukrainian]
6. Simakova-Yefremian, E. (2020). On the need for improvement of legislation regarding implementation of forensic science activities in Ukraine. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 19 (1), 118–129. <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.09>
7. Yatsenko, I. V. (2023). The influence of the latest scientific achievements of Kharkiv Scientific School of Forensic Veterinarians on the efficiency of appointing and conducting forensic veterinary examination. *Progressive Research in the Modern World: Proceedings of VI International Scientific and Practical Conference (March 24, 2023)*. (pp. 27–44). Boston, USA: BoScience Publisher. Retrieved from: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/PROGRESSIVE-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-2-4.03.23.pdf>
8. Yatsenko, I. V. (2022). Problems of drawing up a resolution by an authorized person on the appointment of forensic veterinary examination and ways to solve them. *Forum Prava*, 73 (2), 6–21.
9. Loza, T. V. (2023). Problems of the organization of forensic expert activity in Ukraine and ways to solve them. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 6, 633–641. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.112>
10. Shcherbakovskyi, M. H. (2016). Oboviazkove pryznachennia sudovykh ekspertyz u kryminalnomu provadzhenni. *Teoriia ta Praktyka Sudovoi Ekspertyzy i Kryminalistyky*, 16, 148–157. [in Ukrainian]
11. Simakova-Yefremian, E. B. (2016). Do pyttannia pro pryznachennia ta provedennia sudovoi ekspertyzy u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Suchasni napriamy rozvytku sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky: tezy dopovidei naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenii pamiaty Zasluženoho profesora M. S. Bokariusa (Kharkiv, 20.12.2016)*. (pp. 254–256). Kharkiv [in Ukrainian]
12. Makarenko, Ye. I., & Zdor, V. M. (2019). Problems of assignment of legal examination in criminal proceedings. *Law and Society*, 3 (1), 218–222. <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-36>
13. Lazebnyi, A. M., & Bozhuk, I. I. (2021). Aktualni pyttannia pryznachennia kryminalistychnykh sudovykh ekspertyz v Ukraini. *Aktualni Problemy Prava: Teoriia i Praktyka*, 1 (41), 68–76. <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-41-1-68-76> [in Ukrainian]
14. Stepaniuk, R. L., & Ionova, V. V. (2020). Pryznachennia sudovoi molekuliarno-henetychnoi ekspertyzy na stadii dosudovoho rozsliduvannia: problemy ta shliakhy yikh vyryshennia. *Visnyk Luhanskoho Derzhavnoho Universytetu Vnutrishnikh Sprav Imeni E. O. Didorenka*, 3(91), 307–319. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.91.307-319> [in Ukrainian]
15. Ovchynnykova, Yu., Tsutskiridze, M., Surkova, M., Shevchyshen, A., Rudenko, S. Romanov, M., Romaniuk, V., Drozd, V., Orlov, Yu., Orlova, T., Bohdan, N., Strok, I., Kyrii, L., Vitkalova, A., Burmystrova, L., & Yatsenko, I. (2024). *Yak zakhystyty tvaryn vid zhorstokoho povodzhennia: orhanizatsiini, kryminalni, kryminalni protsesualni ta kryminalistychni aspekty: metodychni rekomendatsii*. Kyiv – Kharkiv – Vinnytsia Retrieved from: <https://myslyvets.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/A5-FINAL-1.pdf> [in Ukrainian]
16. Polishchuk, M. H. (2021). Examination as a form of use of special knowledge in civil process. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 3, 125–127. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/30>
17. Hladilina, O. V. (2018). Pryznachennia sudovo-medychnykh ekspertyz: problemy ta perspektyvy. *Aktualni Problemy Vitchyzniano Yurysprudentsii*, 2 (2), 61–63. [in Ukrainian]
18. Chornous, Yu., & Synoverska, T. (2022). *Kryminalistychna metodyka rozsliduvannia zhorstokoho povodzhennia z tvarynami: monohrafiia*. Kyiv: Pravo [in Ukrainian]
19. Harkusha, S., Bokotko, R., Kruchynenko, O., & Peredera, O. (2024). Forensic veterinary examination of the death of dogs and cats from cases of high temperatures. *Scientific Progress & Innovations*, 27 (2), 99–104. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.02.17>
20. Lemishevskiy, V., & Zhyla, M. (2024). Sudovo-veterynarna ekspertyza trupa sobaky iz vohnepalnym drobnyvm poranenniam: ohliad vypadku. *Aktualni pyttannia sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: realii ta perspektyvy. Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv ta molodykh naukovtsiv (Odesa, 23–24 travnia 2024)*. (pp. 45–47). Odesa [in Ukrainian]
21. Serdioucov, J., Shkundia, D., & Kruchynenko, O. (2023). Identification of time of death of cats according to histological changes in some organs. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*, 14 (3), 399–406. <https://doi.org/10.15421/022359>
22. Panikar, I., Skripka, M., Zapeka, I., & Kurales, O. (2022). Some aspects of pathogenesis and pathomorphology of primary complex injury of the spine and spinal cord. *Agrarian Bulletin of the Black Sea Littoral*, 104, 26–33.
23. Kazantsev, R. H. (2025). Sudovo-veterynarna ekspertyza trupiv tvaryn za yikh riznykh staniv ta zalezchno vid katehorii, rodu i vydu smerti. *PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian]
24. Kotsymbas, H., Dancovykh, R., & Vretsona, N. (2018). Pathomorphology and diagnosis of dogs poisoning with isoniazid. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 20(83), 108–114. <https://doi.org/10.15421/nvlvet8321>
25. Bulavina, V. S., Zarubina, M. V., Sych, I. V., Perekhoda, L. O., Baiurka, S. V., & Sych, I. A. (2020). Khimiko-toksykologichnyi analiz izoniazydu v sudovo-veterynarnii ekspertyzi. *Teoretychni ta praktychni aspekty doslidzhennia likarskykh roslin : materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (Kharkiv, 26–27 lystopada 2020)*. (pp. 61–62). Kharkiv: NFaU [in Ukrainian]
26. Zon, H. A., & Ivanovska, L. B. (2014). Sudovo-veterynarna ekspertyza v promyslovomu ptakhivnytstvi. *Problemy Zoonzhenerii ta Veterynarnoi Medytsyny*, 28 (2), 207–210. [in Ukrainian]
27. Smith-Blackmore, M., & Bethard, J. D. (2020). A multidisciplinary investigation of chronic animal abuse: Collaboration between veterinary forensics and forensic anthropology. *Journal of Forensic Sciences*, 66 (1), 389–392. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14576>
28. Instruktsiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy 08.10.1998 № 53/5 (u redaktsii nakazu Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 26.12.2012 № 1950/5). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukrainian]
29. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV. (zi zminamy ta dopovnenniamy). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian]
30. Yatsenko, I. (2023). Theoretical justification and praxeological significance of the stages of expert research of a living animal. *Law. Human. Environment*, 14 (1), 107–131. <https://doi.org/10.31548/law/1.2023.107>
31. Yatsenko, I. (2022). Stages of expert research and their application in the forensic veterinary examination of animal carcasses. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 26 (1), 52–78. <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2022.04>
32. Yatsenko, I., & Kozachok, V. (2025). The procedure for describing injuries inflicted by sharp objects during a forensic veterinary examination. *Directions for the Development of Science in the Context of Global Transformations*. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-562-4-5>
33. Yatsenko, I. V., & Parylovskiy, O. I. (2022). *Pravyta sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiiano z doroviu tvaryny (metodychni rekomendatsii)*. Kharkiv: NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusa» [in Ukrainian]
34. Yatsenko, I. V., Parylovskiy, O. I., & Kazantsev, R. H. (2021). *Metodyka sudovo-veterynarnoho doslidzhennia tvaryn z metoiu*

- vstanovlennia yikh kalitstva. Kharkiv: NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokarius» [in Ukrainian]
35. Naukovo-metodychni rekomendatsii z pytan pidhotovky i pryznachennia sudovykh ekspertyz: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 № 3/5 u redaktsii nakazu Ministerstva yustytzii Ukrainy 26.12.2012 № 1950/5. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
 36. Yatsenko, I. V. (2023). Zavadnania sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: teoretychni y prakseolohichni problemy ta shliakhy yikh vyreshennia. *Forum Prava*, 74 (1), 68–89. [in Ukrainian]
 37. Yatsenko, I., Smirnov, O., & Kozachok, V. (2025). Forensic veterinary examination of animal bodies injured by glass fragments. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 16 (1), 40–58. <https://doi.org/10.31548/veterinary1.2025.40>
 38. Simakova-Yefremian, E. B. (2017). Teoretyko-pravovi ta metodolohichni zasady kompleksnykh sudovo-ekspertnykh doslidzhen. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian]
 39. Yatsenko, I. V. (2023). Illustrative material in the forensic veterinary experts conclusions and its importance for the objectification and argumentation of the conducted research. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 7, 450–471. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/106>
 40. Yatsenko, I. (2022). Principles of forensic expert activities in Ukraine and their implementation in forensic veterinary research. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*, 1 (5), 115–142.
 41. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI (zi zminamy ta dopovnenniamy). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian]
 42. Pro sudovu ekspertyzu : Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 r. № 4038-XII (zi zminamy ta dopovnenniamy). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukrainian]

ORCID

V. Kozachok

<https://orcid.org/0009-0009-5116-0630>

I. Yatsenko

<https://orcid.org/0000-0001-8903-2129>

2025 by the author(s). This is an open-access article distributed under the Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.